

Prošireni sažetak rada objavljenog kao Pregled br. 47 objavljenog u listopadu 2021. u izdanju Hrvatske narodne banke

Trgovinski tijekovi između Hrvatske i inozemstva od ulaska u EU do izbijanja pandemije koronavirusa

Gorana Lukinić Čardić i Domagoj Šelebaj

Primanjem u punopravno članstvo Hrvatska je postala dijelom jedinstvenoga carinskog područja EU-a, što je pojednostavnilo i ubrzalo trgovinske tijekove. Analiza dinamike i strukture robne razmjene između Hrvatske i inozemstva u razdoblju od pristupanja EU-u do izbijanja pandemije koronavirusa glavni je cilj rada. Pritom se razmatraju različiti trgovinski pokazatelji, kojima se prati trgovinska otvorenost, kretanje tržišnih udjela robnoga izvoza, struktura izvoza prema tehnološkoj i faktorskoj intenzivnosti, sofisticiranost izvoza, koncentracija izvoza, usklađenost strukture izvoza s potražnjom iz EU-a te geografska struktura izvoza. Usporedbom trgovinskih pokazatelja s drugim zemljama SIE-a ocjenjuje se u kojoj je mjeri Hrvatska uspjela iskoristiti prednosti zajedničkog tržišta i smanjiti relativno zaostajanje za usporedivim zemljama.

Nakon sedam godina članstva u EU-u potvrdilo se da je robna razmjena s inozemstvom jedno od područja u kojima su pozitivni učinci pristupanja zajedničkom tržištu posebno vidljivi. U razdoblju 2013.–2019. rast hrvatskoga robnog izvoza bio je jači nego u usporedivim zemljama, njegov je tržišni udio na svjetskom i europskom tržištu snažno porastao, čime je nadoknađen dio gubitaka iz prethodnog razdoblja, a trgovinska se otvorenost domaćega gospodarstva povećala. Pritom je rast hrvatskoga robnog izvoza bio široko rasprostranjen među proizvodnim kategorijama i uglavnom orijentiran na zajedničko europsko tržište.

Struktura se robnog izvoza poboljšala. Na to, među ostalim, upućuje poboljšanje pokazatelja izraženih komparativnih prednosti¹ u skupinama proizvoda više dodane vrijednosti. Promatrano prema tehnološkoj intenzivnosti proizvoda (Slika 1.), nakon ulaska u EU porasla je vrijednost indeksa izraženih komparativnih prednosti kod visoko tehnoloških proizvoda, što je najvećim dijelom rezultat sve većeg udjela medicinskih i farmaceutskih proizvoda u ukupnom izvozu. Vrijednosti indeksa izraženih komparativnih prednosti prema faktorskoj intenzivnosti upućuju na rast vrijednosti ovog pokazatelja kod kapitalno intenzivnih proizvoda i proizvoda intenzivnih znanjem koji se lako imitiraju, što uvelike odražava rast izvoza spomenutih medicinskih i farmaceutskih proizvoda odnosno cestovnih vozila i električne energije.

¹ Ovim se pokazateljem (Balassa, 1965.) računa omjer udjela pojedine skupine proizvoda u ukupnom izvozu zemlje SIE-a i udjela tih proizvoda u ukupnom izvozu EU-a. Tako se mjeri relativna specijalizacija zemlje u izvozu pojedinih proizvoda, odnosno relativni udio određenih proizvoda u strukturi izvoza pojedine zemlje u odnosu na EU. Vrijednost indeksa veća (manja) od 1 upućuje na to da se zemlja u izvozu određenih proizvoda specijalizirala više (manje) od EU-a.

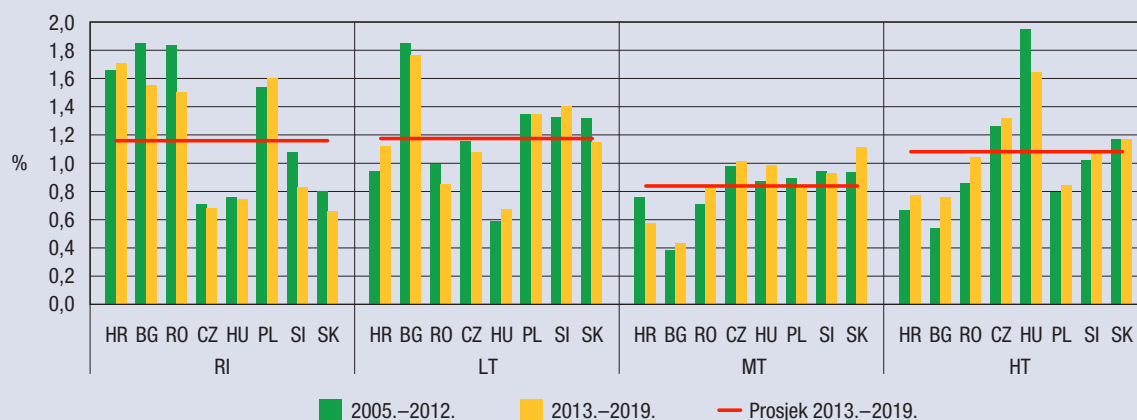

mr. sc. Gorana Lukinić Čardić
Voditelj Odjela za analizu ekonomskih odnosa s inozemstvom
Direkcija za ekonomske analize

Domagoj Šelebaj
Viši stručni suradnik u Odjelu za analizu ekonomskih odnosa s inozemstvom
Direkcija za ekonomske analize

Slika 1. Indeks izraženih komparativnih prednosti robnog izvoza prema tehnološkoj intenzivnosti proizvoda

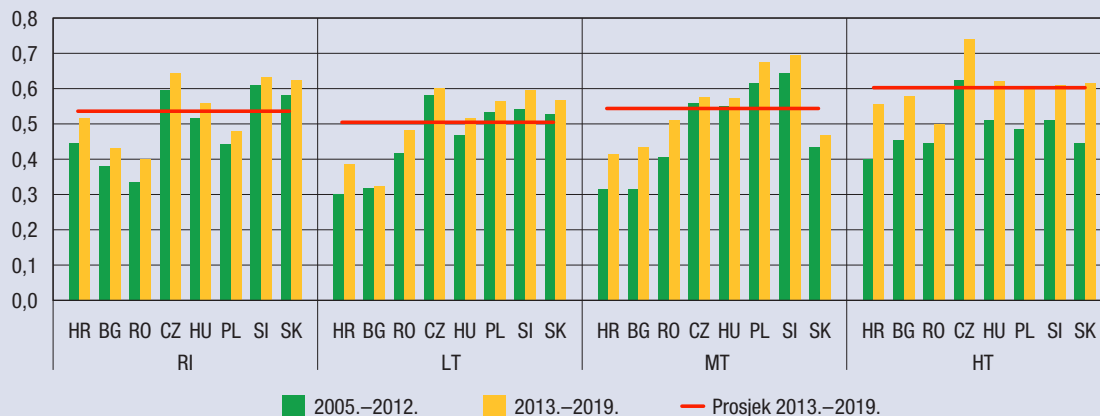

Napomena: Kratica RI označuje nisko tehnološke i resursno intenzivne, LT nisko tehnološke, MT srednje tehnološke, a HT visoko tehnološke proizvode. Prosječna vrijednost udjela u razdoblju 2013. – 2019. izračunata je za sve zemlje SIE-a.
Izvori: Eurostat; izračun autora

Nadalje, nakon ulaska u EU smanjila se proizvodna koncentracija hrvatskoga robnog izvoza, iako je trend pada koncentracije započeo prije. Posljednji podaci za 2019. pokazuju da je proizvodna koncentracija znatno niža nego što je bila ne samo prije ulaska u EU nego i prije (sredinom 2000-ih), a takva se kretanja dijelom mogu objasniti primjetnim padom udjela brodova u ukupnom izvozu. Osim toga, Hrvatska se u odnosu na druge zemlje SIE-a izdvaja kao jedna od zemalja s najnižom razinom proizvodne koncentracije izvoza. Slično tome, Hrvatska ima jednu od najnižih razina geografske koncentracije među zemljama SIE-a.

Nakon pristupanja EU-u zamjetno se povećao stupanj unutarsektorske trgovine (engl. *Intra-industry trade*), a osobito u kategorijama više dodane vrijednosti. Promatrano prema tehnološkoj intenzivnosti, stupanj unutarsektorske trgovine u Hrvatskoj u posljednjih je pet godina najviše porastao kod visoko tehnoloških proizvoda (Slika 2.), a prema faktorskoj intenzivnosti kod proizvoda intenzivnih znanjem koji se lako imitiraju te kapitalno intenzivnih proizvoda. Među pojedinim skupinama trgovinskih partnera Hrvatska najveći stupanj unutarsektorske trgovine ostvaruje u razmjeni s drugim zemljama EU-a, što se posebice odnosi na nove države članice. Osim toga, sofisticiranost hrvatske izvozne košare i usklađenost izvoza s potražnjom iz EU-a porasli su. Sve opisane promjene promatranih trgovinskih pokazatelja upućuju na pozitivan utjecaj članstva u EU-u na hrvatski izvozni sektor.

Slika 2. Unutarsektorska trgovina prema tehnološkoj intenzivnosti proizvoda

Napomena: Kratica RI označuje nisko tehnološke i resursno intenzivne, LT nisko tehnološke, MT srednje tehnološke, a HT visoko tehnološke proizvode. Prosječna vrijednost udjela u razdoblju 2013.–2019. izračunata je za sve zemlje SIE-a. Izvori: Eurostat; izračun autora

Međutim, unatoč nizu pozitivnih promjena hrvatskoga robnog izvoza nakon ulaska u EU ne smije se zanemariti kako su i nadalje prisutne brojne manjkavosti. Trgovinska otvorenost domaćega gospodarstva manja je nego u većini drugih zemalja SIE-a, dok u skupini promatranih zemalja Hrvatska ima najveći vanjskotrgovinski manjak. Osim toga, proizvodi više dodane vrijednosti i nadalje čine znatno manji dio ukupnoga hrvatskoga robnog izvoza nego u drugim zemljama SIE-a, a sofisticiranost hrvatske izvozne košare i njezina usklađenost s potražnjom iz EU-a manje su u usporedbi s većinom promatranih zemalja.

Ipak, zahvaljujući pozitivnim trendovima nakon ulaska u EU, može se zaključiti kako je izvozni sektor novu krizu dočekao otporniji nego u slučaju svjetske financijske krize, što potvrđuje i slabiji godišnji pad hrvatskoga robnog izvoza tijekom 2020. u odnosu na prosjek zemalja SIE-a. Osim toga, skoriji ulazak u europodručje može biti dodatni poticaj daljnjem jačanju izvoznog sektora.

Literatura

Balassa, B. (1965.): Trade liberalisation and 'revealed' comparative advantage, *The Manchester School* 33, str. 99. – 123.

Grubel, H. i Lloyd, P. (1975.): *Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products*, London and New York: John Wiley and Sons

Holzner, M. (2013.): Impact of Croatian EU Accession on Regional Trade Patterns, *WiiW Policy Notes and Reports*, No. 10, June 2013

Mikić, M. i Lukinić, G. (2004.): Using Trade Statistics to Gauge Croatian Competitiveness, *Proceeding of International Conference "An Enterprise Odyssey: Building Competitive Advantage 2004"*, University of Zagreb, Graduate School of Economics and Business, Zagreb, str. 302. – 317.

Orsini, K. i Perić, A. (2021.): Understanding the Croatian Export Boom, European Economy – Economic Brief 065, European Commission, Brussels

Orszaghova, L., Savelin, L. i Schudel, W. (2013.): External competitiveness of EU candidate countries, ECB Occasional Paper Series, No. 141, Europska središnja banka, Frankfurt

Ranilović, N. (2017.): The Effects of Economic Integration on Croatian Merchandise Trade: A Gravity Model Study, Comparative Economic Studies, Vol. 59, Issue 3, str. 382. – 404.